

Warszawa, 24 stycznia 2012 r.

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks karny.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Michała Kabacińskiego.

(-) Maciej Banaszak; (-) Piotr Paweł Bauć; (-) Robert Biedroń;
(-) Bartłomiej Bodio; (-) Jerzy Borkowski; (-) Artur Bramora; (-) Jan Cedzyński; (-) Piotr Chmielowski; (-) Artur Dębski; (-) Marek Domaracki;
(-) Dariusz Cezar Dziadzio; (-) Wincenty Elsner; (-) Michał Kabaciński;
(-) Adam Kępiński; (-) Krzysztof Kłosowski; (-) Henryk Kmiecik;
(-) Roman Kotliński; (-) Łukasz Krupa; (-) Jacek Kwiatkowski; (-) Andrzej Lewandowski; (-) Tomasz Makowski; (-) Małgorzata Marcinkiewicz;
(-) Jacek Najder; (-) Wanda Nowicka; (-) Janusz Palikot; (-) Wojciech Penkalski; (-) Zofia Popiołek; (-) Marek Poznański; (-) Andrzej Rozenek;
(-) Adam Rybakowicz; (-) Armand Kamil Ryfiński; (-) Marek Stolarski;
(-) Halina Szymiec-Raczyńska; (-) Maciej Wydrzyński.

projekt

USTAWA
z dnia2011 r.
o zmianie ustawy - Kodeks karny

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹) uchyla się art. 196.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

¹ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 63, poz. 533, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 190, poz. 1474, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 7, poz. 46.

UZASADNIENIE

1. Wyjaśnienie celu ustawy

Celem projektowanej ustawy jest zapewnienie swobody wyrażania myśli i okazywania swoich przekonań publicznie bez obawy przed byciem posądzonym o obrazę uczuć religijnych. Dlatego też niniejszy projekt uchyla art. 196 kodeksu karnego, który umożliwia ściganie z urzędu działań, które będąc manifestacją wizji artystycznej czy krytycznej postawy, a przez ich subiektywny odbiór przez jednostkę, zostają zakwalifikowane jako czyn bezprawny.

Ta podstawowa zasada funkcjonowania demokratycznego państwa jaką jest wolność wyrażania myśli gwarantowana w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wszystkim obywatelom bez wyjątku, jest wielokrotnie w praktyce ograniczana wyłącznie do określonych grup społecznych. Wyroki wydawane przez sądy powszechne w oparciu o art. 196 kk w przeważającej mierze chronią wyłącznie uczucia katolików. Prawo, które w swych zamierzeniach miało chronić każde wyznanie, jest stosowane selektywnie i szczególnie ochrania nie tych, którzy są słabi i sami nie mogą się obronić, lecz tych, którzy są silni, liczni, którzy mają wpływy polityczne i są w stanie kształtować rzeczywistość społeczną. A paragraf o uczuciach religijnych w praktyce służy do usuwania ze sfery publicznej treści, które odnoszą się do *sacrum* w sposób nieakceptowany przez osoby wierzące.

Art. 196 kk z dobra osobistego, które co najwyżej powinno być przedmiotem sporów między obywatelami, czyni dobro publiczne poprzez kryminalizację i ściganie z urzędu znieważenie przedmiotu czci religijnej lub miejsca przeznaczonego do publicznego wykonywania obrzędów religijnych.

Przykłady zastosowania art. 196 kk jako środka ochrony doktryny katolickiej przed krytyką, które stały się przedmiotem publicznej debaty można mnożyć, wśród nich chociażby sprawa Doroty Nieznalskiej, której instalacja zatytułowana „Pasja” była wystawiana w galerii Wyspa. W skład instalacji wchodził metalowy krzyż z umieszczoną w centralnym miejscu fotografią męskich genitaliów oraz wyświetlany projektorem film przedstawiający mężczyznę ćwiczącego na siłowni. W uzasadnieniu wyroku uznającym Nieznalską winną obrazy uczuć religijnych Sąd Rejonowy w Gdańsku stwierdził, że fakt wyznawania religii katolickiej przez większość obywateli Rzeczypospolitej Polskiej jest wystarczającym uzasadnieniem dla podejmowania wszelkich działań z uwzględnieniem „uczuć” tej grupy. Nie wzięto pod uwagę celu artystycznego działania Nieznalskiej, uznając, że pojęcie „dzieła sztuki” jest na tyle niedookreślone i płynne, że nie może być podstawą do konstruowania kontratypu. Co ważniejsze zdaniem sądu nie miało znaczenia, że żadna z przesłuchanych w procesie osób pokrzywdzonych de facto nie oglądała bezpośrednio tej instalacji. Wszystkie te osoby dowiedziały się o istnieniu takiej instalacji z mediów.

Przepis, który w tak wybiórczy sposób traktuje obywateli, którzy są przecież wobec prawa równi a w konsekwencji blokuje wszelką krytykę i nie pozwala na otwartą debatę powinien zostać usunięty z porządku prawnego.

Konstytucja RP w preambule jednoznacznie wskazuje na pluralizm aksjologiczny i wyznaniowy społeczeństwa polskiego, a zarazem w art. 31 ust. 1 gwarantuje wszystkim równość wobec prawa oraz prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Wspomniana norma ustrojowa uzasadnia postulat wyrażony w propozycji art. 196 § 2, tak aby państwowe organy ścigania nie angażowały się w sprawy wyznaniowe, zwłaszcza w aspekcie tak subiektywnym, jak ochrona uczuć.

2. Przedstawienie stanu obecnego

Wolność wyznania jest jedną z ważniejszych zasad funkcjonowania demokratycznego, pluralistycznego i liberalnego państwa prawnego. Oznacza

ona prawo każdego człowieka do posiadania określonych przekonań światopoglądowych odnośnie uniwersalnego porządku kreującego i rządzącego otaczającą nas rzeczywistością, które mogą przybierać zarówno postać określonej wiary religijnej jak i bezwyznaniowości oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi osobami (także publicznie) swych przekonań, m.in. w formie uprawiania określonego kultu religijnego, a także nauczania, praktykowania i czynności rytualnych w jego ramach. Tak rozumianą wolność statuują zarówno międzynarodowe konwencje dotyczące praw człowieka (art. 18 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, art. 9 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw i Podstawowych Wolności Człowieka) jak i Konstytucja RP (art. 53) oraz ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (tekst jedn.: Dz. U. z 2000 r. Nr 26, poz. 319).

Nie wolno jednak zapominać, że ta wolność musi korespondować m.in. z określoną w art. 54 ust. 1 wolnością wyrażania swoich poglądów, a także sformułowaną w art. 73 wolnością twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników

W obowiązującym stanie prawnym art. 196 kodeksu karnego chroni wolność poszczególnych osób od wszelkich zachowań, które obrażając ich uczucia religijne stwarzają im poczucie dyskomfortu psychicznego związanego z odczuwaniem braku szacunku dla ich konfesji. Warto podkreślić, iż jest to jedyny przepis prawa karnego który ochroną obejmuje tak abstrakcyjne i trudno mierzalne dobro jak ludzkie uczucia. Zarówno w doktrynie prawa jak i orzecznictwie przyjmuje się, że wystarczające jest aby co najmniej dwie osoby poczuły się urażone konkretnym działaniem.

Warto zaznaczyć, że w doktrynie prawa wielokrotnie podkreślano, iż nie stanowi zniewagi czy pogardy krytyka poglądów głoszona przez przedstawicieli danej wiary ani też jej dogmatów. Nie będzie również taką zniewagą użycie w celu kreacji artystycznej jej symboli, jeśli zamierzeniem kreatora nie jest wyrażenie pogardy dla takich symboli, a forma i treść tej kreacji nie zawiera elementów poniżających. Do uznania bowiem, iż mamy do

czynienia z obrazą uczuć religijnych innych osób przez publiczne znieważanie przedmiotów, o których mowa w art. 196, nie wystarcza jedynie subiektywne odczucie osób czujących się obrażone, lecz czynności sprawcy muszą być obiektywnie znieważające i obrażające (Bojarski M., Filar M., Filipkowski W., Górniok O. (red.), Hofmański P., Kalitowski M., Kamieński A., Pływaczewski E., Radecki W., Sienkiewicz Z., Siwik Z., Tyszkiewicz L., Wąsek A., Wilk L., Paprzycki L.K., Stefański R.A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2006 Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis (wydanie II) ss. 1060).

Znieważenie musi ponadto być działaniem umyślnym, zarówno w zamiarze bezpośrednim jak i ewentualnym, oraz być dokonane publicznie. Przedmiotem czynności wykonawczej jest przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do wykonywania obrzędów religijnych, a więc obiekty o charakterze materialnym.

3. Różnice między dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym

Zasadniczym elementem konstrukcyjnym proponowanego projektu ustawy jest uchylenie art. 196 kodeksu karnego, przestępstwa o charakterze publicznoskargowym w znaczący sposób ograniczającego swobodę wypowiedzi, również artystycznej.

Nie oznacza to jednak całkowitego pozbawienia obu dóbr tj. uczuć religijnych ochrony prawnej. Przysługiwać ona będzie nadal chociażby na podstawie art. 24 kodeksu cywilnego, który zapewnia osobie, której dobro osobiste zostało naruszone lub też tylko zagrożone, dwa roszczenia o charakterze niemajątkowym, a mianowicie o zaniechanie działania oraz o dopełnienie czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia zasługującego na ochronę dobra osobistego. Natomiast ciężar udowodnienia naruszenia spoczywa na tym kto domaga się ochrony.

4. Oczekiwane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Należy zakładać, że wejście w życie niniejszej nowelizacji ustawy spowoduje pozytywne skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne.

Przede wszystkim pozytywne skutki społeczne umożliwiające swobodę w wyrażaniu myśli, otwartej krytyce, która doprowadzi do prawdziwej dyskusji i artystycznego wyrazu, bez obawy przed odpowiedzialnością karną.

Proponowane zmiany doprowadzą do oszczędności kosztów ponoszonych przez budżet państwa, związanych z prowadzeniem długotrwałych postępowań karnych. Uwolni także organy ścigania oraz sądy powszechne od spraw, które w przeważającej mierze są wynikiem zwykłego pieniactwa.

5. Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

W związku z treścią art. 34 ust. 2 pkt 6 Regulaminu Sejmu należy wskazać, że przedmiotowy projekt ustawy nie przewiduje wydawania aktów wykonawczych.

6. Konsultacje społeczne

Należy zakładać, że zgodnie z art. 34 ust. 3 regulaminu Sejmu Marszałek Sejmu przed skierowaniem do pierwszego czytania skieruje niniejszy projekt ustawy do konsultacji w trybie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

7. Ocena zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 30 stycznia 2012 r.

BAS-WAPEiM-251/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia prawna dotycząca zgodności z prawem Unii Europejskiej
poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Michał Kabaciński)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2009 r. Nr 5, poz. 47, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

I. Przedmiot projektu ustawy

Przedmiotem opiniowanego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny jest uchylene art. 196 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 1591 ze zm.). Zgodnie ze wskazanym przepisem każdy, kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Ustawa ma wejść w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

II. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Akty prawa UE nie regulują spraw objętych opiniowanym projektem ustawy.

III. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Opiniowany projekt nie jest objęty zakresem regulacji prawa UE.

IV. Konkluzja

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny nie jest objęty zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 30 stycznia 2012 r.

BAS-WAPEiM-252/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie
ustawy – Kodeks karny
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Michał Kabaciński) jest projektem
ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a
Regulaminu Sejmu**

Przedmiotem opiniowanego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny jest uchylene art. 196 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 1591 ze zm.). Zgodnie ze wskazanym przepisem każdy, kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Projekt ustawy nie jest objęty zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a Regulaminu Sejmu.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

BSA II - 021- 62/12

Warszawa, dnia 12 marca 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 13. 03. 2012

**Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu**

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 9 lutego 2012 r., GMS-WP-173-36/12 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do **poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski

Stanisław DĄBROWSKI

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW i ANALIZ
Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

Warszawa, dnia 11 marca 2012 r.

BSA II – 021 – 62/12

Opinia

w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny

I. Przedłożony do zaopiniowania projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny ma na celu dekryminalizację typu przestępstwa określonego w art. 196 KK (tj. naruszenia prawa do ochrony uczuć, miejsc i obrzędów religijnych).

II. Tak kryminalizacja, jak i dekryminalizacja określonych zachowań zalicza się do polityki kryminalnej, która leży w gestii ustawodawcy. Rolą władzy sądowniczej jest zaś stosowanie utworzonego przez legislatora prawa. W działalności Sądu Najwyższego, przez wzgląd na rodzaj toczących się przed nim postępowań, widoczne stają się wszelkie problemy wiążące się z wadliwościami obowiązującego prawodawstwa. W tym kontekście należy wskazać, że orzecznictwo SN nie dostarcza argumentów przemawiających za dekryminalizacją zachowania określonego w art. 196 KK.

III. Analizując wypowiedzi doktryny, wskazać należy na praktycznie jednomyślne stanowisko dotyczące wykształcenia się kontratypu „działalności artystycznej” związanego z art. 196 KK. Przykładowo W. Wróbel podnosi, że „nie ma charakteru znieważenia przedmiotu czci religijnej wypowiedź lub zachowanie, wyrażające negatywny stosunek do przedmiotu czci religijnej lub wykorzystujące ten przedmiot jako element kreacji artystycznej, o ile ze względu na formę nie zawiera elementów poniżających lub obelżywych. Charakter danej wypowiedzi, zachowania lub kreacji

artystycznej powinien być oceniany obiektywnie, w odwołaniu do obowiązujących w danej społeczności norm kulturowych" (W. Wróbel (w:) A. Zoll (red.), Komentarz do Kodeksu karnego, część szczególna, Tom II, art. 196, teza 9). W takim układzie, co najmniej kontrowersyjne i nie uwzględniające rzeczywistego stanu rzeczy, są wypowiedzi zawarte w uzasadnieniu projektu. Wątpliwości wzbudza także postępowanie się przykładem sprawy pani Doroty N. Projektodawcy zdają się bowiem nie dostrzegać, że w dniu 11 marca 2010 r. zapadł co do niej prawomocny wyrok uniewinniający.

IV. W razie kontynuowania prac nad opiniowanym projektem zasugerować należy prześledzenie szeregu przesłanek, które powinny zostać wzięte pod uwagę przez ustawodawcę rozważając zasadność tak kryminalizacji, jaki i dekryminalizacji. Za wzorcowe uznać należy następujące ich wyliczenie (zob. L. Gardocki, *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990, s. 204): zachowanie się jest w istotnym stopniu społecznie szkodliwe lub niebezpieczne, fakt ten został udowodniony lub uprawdopodobniony; odpowiedzialność karna jest reakcją proporcjonalną do znaczenia szkody; kryminalizacja jest realizowana (wykonalna) w praktyce i może mieć aspekt prewencyjny; rachunek zysków i strat związany z kryminalizacją wypada pozytywnie; są inne środki zapobiegania lub minimalizowania szkody; zakaz kryminalizowanego zachowania mieści się w ramach systemu wartości danego kręgu kulturowego; kryminalizowane zachowanie daje się opisać w ustawie w sposób odpowiadający wymaganiom praworządności (poprawnej legislacji).

Zauważyć przy tym należy, że przed podjęciem decyzji o dekryminalizacji zawsze powinno się przeprowadzić bilans wskazanych przesłanek, poprzedzony szeroko zakrojonymi badaniami orzecznictwa sądów powszechnych (czego, jak można przypuszczać, na potrzeby opiniowanego projektu nie uczyniono).

V. Reasumując, typ przestępstwa określony w art. 196 KK nie nastęrcza problemów orzeczniczych w działalności Sądu Najwyższego. Kierując się tym argumentem, jak również wadliwością uzasadnienia projektu, należy zaopiniować go negatywnie.